

Spremembe Pravil za delovanje trga z električno energijo prinašajo pravičnejšo porazdelitev odgovornosti dobaviteljev električne energije

S 1. februarjem 2024 so stopila v veljavo Pravila o spremembah in dopolnitvi Pravil za delovanje trga z električno energijo, s katerimi je bila ob skokovitem porastu aktivnih odjemalcev (samooskrbni odjemalci) in vse večji količini podatkov, zbranih iz naprednih števcov, vzpostavljena pravična in nediskriminatorna obravnava vseh udeležencev elektroenergetskega trga. Način pripisovanja količin dobaviteljem v okviru bilančnega obračuna, ki je veljal do uveljavitve novih pravil, je namreč postal neustrezen za trenutne razmere, bil pa je tudi nepravičen pri razporejanju bremena oskrbe samooskrbnih odjemalcev med dobavitelje.

Po novih pravilih je bilančna odgovornost dobaviteljev razporejena glede na strukturo odjemalcev, ki jih posamezni dobavitelji oskrbujejo. Dobavitelji so z njimi dobili možnost, da vzpostavijo lažje in (še) boljše upravljanje portfeljev svojih odjemalcev, medtem ko jim spremembe ne nalagajo novih obveznosti. Slednje velja tudi za odjemalce, še posebej samooskrbne, ki so vključeni v sistem neto meritev. Obračun njihove porabe in izdaja računov zanjo s strani dobaviteljev nista predmet omenjenih pravil, ki tudi ne posegajo v obračunsko obdobje, ki v primeru neto meritve ostaja koledarsko leto.

Več o spremembah in uskladitvi Pravil s SONDSEE

Sprememba 74. člena Pravil za delovanje trga z električno energijo predstavlja nujno potrebno uskladitev z določbami Sistemskih obratovalnih navodil za distribucijski sistem električne energije (v nadaljevanju SONDSEE), ki zavezujejo tudi operaterja trga. V SONDSEE je določeno, da se v merjeni diagram uvršča vsa merilna mesta, ki imajo na razpolago 15-minutne odčitke. Pred spremembo, ki pri samooskrbnih odjemalcih upošteva 15-minutne odčitke, če so ti na voljo, se je dobavitelju, ki ima v svojem portfelju večino samooskrbnih odjemalcev, pripisalo občutno premalo realizacije samooskrbnih odjemalcev. Posledično so stroške sezonskih cenovnih razlik električne energije in dnevnih nihanj cen le-te prevzemali ostali dobavitelji. Po novem pa je mogoče stroške, povezane s samooskrbnimi odjemalci, ki jih prevzemajo dobavitelji zaradi razlike med cenami v zimskih in poletnih mesecih ali zaradi dnevnih nihanj cen električne energije, natančno pripisati odgovornemu dobavitelju.

V okviru bilančnega obračuna se namreč finančno ovrednotijo odstopanja, to so razlike med napovedanimi količinami dobave dobaviteljev končnim uporabnikom omrežja in realiziranimi količinami dobave. Izračun realizacije končnih odjemalcev je razdeljen na odjemalce, ki imajo vgrajene napredne števcve in so zanje na voljo natančni podatki o odjemu v vsakem 15-minutnem obračunskem intervalu, ter odjemalce, ki nimajo ustreznih meritev in zato spadajo pod t.i. preostali diagram oz. nemerjene odjemalce. Za slednje se že približno dvajset let uporablja analitični postopek določanja realizacije, s katerim se na podlagi ostalih razpoložljivih obračunskih podatkov o realizaciji merjenega odjema količin proizvodnje in prevzema električne energije distribucijskega sistema iz prenosnega sistema izračuna skupna ocenjena realizacija vseh nemerjenih odjemalcev, kar imenujemo preostali diagram. Tega se med dobavitelje razdeli proporcionalno glede na deleže električne energije, ki jih posamezni dobavitelji dobavijo nemerjenim odjemalcem.

Analitični postopek je bil zasnovan kot izračun realizacije nemerjenega odjema, ko je bilo razpršene proizvodnje še zelo malo in ko odjemalcev s samooskrbo še ni bilo. Ker podatki o odjemu in oddaji samooskrbnih odjemalcev niso bili uvrščeni v podatke bilančnega obračuna, se je zaradi načina izračuna bilančnega obračuna njihova realizacija poznala v količinah preostalega diagrama na način, da so bili samooskrbni odjemalci v času odjema obravnavani kot nemerjeni odjemalci, v času oddaje v omrežje pa je izključitev njihovih podatkov iz obračuna znižala količine preostalega diagrama in ga v osončenem delu dneva premaknila navzdol. Ker se preostali diagram odjema razdeli med dobavitelje na podlagi količnika nemerjenih odjemalcev, ki je izračunan le na podlagi fakturiranih količin nemerjenih odjemalcev, samooskrbni odjem pri izračunu tega količnika ni bil upoštevan. Posledično so dobavitelji z velikim deležem samooskrbnih odjemalcev v svojem portfelju prevzemali manj bremena samooskrbnih odjemalcev, saj se je realizacija teh odjemalcev nepravično socializirala med dobavitelje glede na pripadajoči delež nemerjenega odjema.

Omenjeni postopek z nadomestnim diagramom za nemerjene odjemalce je z leti postal neprimeren, saj se realizacija samooskrbnih odjemalcev ni upoštevala v obliki meritev, temveč se je prenesla na količine preostalega diagrama, katerega oblika se je z večanjem števila samooskrbnih odjemalcev vse bolj spreminjala. V času visoke proizvodnje sončnih elektrarn so količine preostalega diagrama močno padle, pri čemer je v mesecih, ko je proizvodnja iz sonca visoka, prihajalo do vse pogostejšega pojava intervalov, ko je imel preostali diagram odjema negativno vrednost, realno to pomeni proizvodnjo električne energije. V primeru, da bi ostali samooskrbni odjemalci na nemerjenem diagramu, bi to pomenilo popolno popačenje preostalega diagrama in ta bi izgubil osnovni namen prerazporeditve realizacije odjema med dobavitelje glede na njihove deleže na segmentu nemerjenega odjema.

Sprememba pravil je bila zaradi izjemnega večanja števila samooskrbnih odjemalcev nujno potrebna tudi zaradi vse večjih količin presežkov električne energije pri dobaviteljih konec leta, ko se v zaključku obračunskega leta odčita meritve in določi neto vrednost realizacije samooskrbnega odjemalca. Zaradi višanja števila samooskrbnih odjemalcev so količine viškov iz 38 GWh v letu 2022 narasle na ocenjenih 100 GWh v letu 2023 (točni podatki v času pisanja pojasnila še niso na voljo), za leto 2024 pa se po ocenah ELES predvideva že od 400 do 500 GWh viškov. Vse te količine bi se v primeru ohranitve starih Pravil delovanja trga morale prerazporediti iz drugih količin bilančnega obračuna, kar dejansko pomeni, da bi se med letom neustrezno razdelile med dobavitelje ter systemskega operaterja kombiniranega prenosnega in distribucijskega elektroenergetskega omrežja.

Spremembo pravil so podprli tudi dobavitelji sami v okviru Sekcije za vprašanja dobaviteljev električne energije.